УКРАЇНСЬКИЙ
Ь.....
МУЗЕЙ-АРХІВ

UKRAINIAN NEWS

ВІСТІ українські

Ціна 50 пф.

ВИХОДИТЬ ЩОЧЕТВЕРГА

Число 12 (19). 4 квітня 1946 року. РІК II

Незалежність Ірану загрожена

РАДА БЕЗПЕКИ ПРАЦЮЄ БЕЗ СССР

Ню-Йорк. 30 березня. Російський делеґат, Громико, на засіданні Ради Безпеки 27 березня вимагав, щоб іранське питання відкласти до 10 квітня. На протест проти відхилення цієї вимоги, Громико залишив залю засідань. Рада обговорювала іранське питання далі без Громико. По 2-х годинному таємному засіданню Рада 28 березня продовжувала засідати відкрито. На пропозицію американського міністра зовнішніх справ Бернса, схвалено одноголосно рішення запросити російський і іранський уряд подати до наступного засідання Ради, 3. квітня, письмові пояснення про дотеперішні переговори між обома урядами. Зміст обох листів не опубліковано.

Британський делеґат Александер Кадоган підтримав думку американського міністра Бернса та додав необхідність категорично встановити, щоб совєтська армія закінчила очищення Ірану на протязі 5—6 неділь, тобто відповідно до того, як про це говорило саме совєтське радіо і також Громико.

На тому засіданні іранський представник др. Гусейн Ала вимагав, щоб Росія дала Раді Безпеки запевнення про відкликання військ з Ірану на протязі визначеного часу.

Як подає «Рейтер», один з совєтських делеґатів заявив, що совєтська Росія не залишить ОЗН, і совєтські представники прийматимуть участь в усіх нарадах, крім тих, на яких буде обговорюватись іранське питання.

Британський делеґат, а також міністер Бернс висловилися за продовження нарад, в тому числі і про іранське питання, бо такому відкладенню може не бути кінця, і ОЗН загинула б ще в початковій стадії через свою нездатність і внутрішню слабість.

МІЖНАРОДНА АРМІЯ

Ню-Йорк. Військовий штаб ОЗН розглядатиме кількість міжнародної армії, яка має підтримувати мир у світі. Ця армія має складатися в загальному з 2 міл. стрільців.

Морські та повітряні сили будуть постачені головним чином Англією та США, наземні—Китаєм, Францією та Совєтами. США покищо не мають наміру передавати цій армії атомову бомбу.

Генеральний штаб ОЗН прийняв одноголосно рішення про введення підкомітетів, які мають опрацювати напрямні для встановлення світової поліційної служби.

Як оголошено, висловлено думку встановити міжнародну поліцію силою 2-х міліонів осіб.

ДО ПОДІЙ В ІРАНІ

Московська газета „Правда», — передає лондонське радіо,—заявила, що виведення військ із Ірану є добра воля самого СССР.

Втікачі з північних провінцій Ірану оповідають, що туди з кожним днем прибуває все більше й більше совєтських громадян. Ці ж біженці говорять, що Совєти озброюють курдських і азербайджанських повстанців.

Ліві партії в Ірані вимагають республіканського устрою та відмінення конституції 1906 року.

Як повідомляє англо-американська преса, Совєти почали розробляти нафтові джерела в Північному Ірані. Преса розцінює це як незаконний вчинок, бо Іран не давав на це дозволу.

Британський уряд обговорював з іранським урядом можливість передачі іранських нафтових промислів під міжнародню контролю.

ФРАНКО ПРОСИТЬ ЗАХИСТУ В ОЗН

Еспанія вимагає рішучих заходів від Ради Безпеки, аби припинити напружені відносини між Францією і Еспанією, викликані французькими комуністами.

Деякі іноземні політичні кола розглядають це як доказ того, що уряд Франка не може загрожувати світові.

ГОЛОС ЛИТОВЦІВ.

Шість литовських організацій в Америці ухвалили спільну постанову з проханням до Організації З'єднаних Націй, щоб вони звільнили Литву від російської займанщини і припинили вивезення литовців до Росії та дозволили литовським еміґрантам перебувати в Західній Европі доти, доки не буде звільнена Литва від росіян.

КОНФЕРЕНЦІЇ 3-х НЕ БУДЕ

Президент Труман на пресовій конференції 28 березня сказав, що не вірить, нібито совєтський делегат Громико відійшов надовго з Ради Безпеки. Президент Труман підкреслив також, що він не має наміру скликати нову конференцію «великих трьох», як і не хоче звертатись з запрошенням до Сталіна в цій справі. Замість «великих трьох», тепер зібралась ОЗН.

ПРИВІТ СЕСІЇ МИСТЕЦЬКОЇ ГРУПИ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК

НОВА СОВЄТСЬКА ШПИГУНСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ

Таємна поліція США затримала совєтського лейтенанта Миколу Рєдіна віком 29 років, який, як доведено попереднім слідством, мав особисте завдання з Москви стежити за військовим кораблем «Імоустон», на якому мали бути переведені випробування атомової бомби. При затриманому знайдено багато різних документів шпигунського значення.

Совєтська місія в Вашингтоні заявила, що вона не знала і не знає такого Рєдіна. Він також не числиться по списках, що є в Оттаві. Отже, слідчі органи вважають, що це зовсім нова шпигунська сітка, цілком окрема від тої, що діяла в Канаді.

Спочатку затриманий Рєдін не бажав давати будьяких відповідей і вимагав побачення з совєтським консулом. В день його арешту три совєтських аґенти намагалися проникнути до поліції. Таким чином вважають, що Рєдін має спільників.

За слово правди!

У висліді цієї війни, після розгрому жахливого тоталітарного фашизму, багато з нас вперше від довгих років опинилося в зовсім іншому світі понять і поглядів як на людину, так і на елементарні людські права—в світі, що лежав геть за тоталітарним страхіттям, в світі демократії, з усіма її вимріяними, але недоступними для нас властивостями.

В числі інших, трактованих відмінно понять, в цім світі й поняття «свободи слова» трактується трохи інакше. Не як голе пропаґандивне гасло, не як прероґатива політичної касти чи кляси, що здійснює свою «кастову» чи «клясову» залізну диктатуру над всіма іншими. А як свобода вислову для кожної людини, що має від Бога право голосу, від людей пошану до того права, маючи змогу вжити його однаково повністю як на благо інших, та і собі на захист.

Але ми опинилися в цім світі разом з проклятям минулого — зі страхом, що за найщиріше слово правди нам неодмінно одірвуть голову.

Ми бо—цілий наш нарід—належимо до тих, кому ціле життя затикали уста ганчіркою. І в прямому і в переносному розумінні слова. В прямому—катуючи в тюрмах і забиваючи рот брудною шматою, щоб не кричав. В переносному—визискуючи й тероризуючи, а уста затикаючи пропаґандивною ганчіркою. І звалась та ганчірка цинічно — теж «свобода слова».

За порушення цієї «свободи» ми платили довгими роками ув'язнення і мук. ми—цебто цілий нарід, що не був ніколи ані агресором, ані підпалювачем війни, а всього лиш кроликом для чужих імперіялістичних експериментів — за найменші протести платили страшною загладою і спустошенням.

Від того в багатьох з нас живе страх перед тою «свободою», від того на багатьох з нас лежить печать тяжкої моральної депресії і зневіри в гуманність і справедливість . Навіть коли нам плюють в обличчя, ми, безборонні, втягаємо голову в плечі і мовчимо, щоб часом не прогрішити супроти «свободи слова», щоб не порушити її. В тім нічого дивного. Таж тоталітарним гестапівським і іншим терором ми були привчені до стоїчного терпіння, будучи позбавлені навіть того права, що його має найменша тварина, коли її б'ють чи мордують—кричати, відрухово і підсвідомо, але кричати, не питаючи чи є на те «свобода слова», чи немає, навіть не проти мучителя протестуючи, а проти заглади.

Та волею долі ми живемо нині в іншому світі —в світі демократії і справедливости. На недавній конференції ОЗН в Лондоні більшістю голосів—речників справді демократичного світу—за нами визнано елементарне людське право—право вислову.

Ми це право повинні і будемо використовувати, оскільки це не розходиться з загальнолюдськими інтересами і з інтересами демократії. Ми це право трактуємо навіть не як право встрявати в вирішення світових проблем і не для того, щоб забирати голос в питанні війни чи миру. Ні, з нас вистачає права обстоювати себе і свій нарід. І ми його так і трактуємо. Рівно ж, як і вважаємо це за дану нам змогу користатися всіма середниками для культурного самообслуговування, самоосвіти, політичної інформації рідною мовою та моральної взаємопідтримки.

Короткі вісті

○ Колумбійський Університет в Ню—Йорку привласнив В. Черчілеві звання доктора права за його надзвичайні знання в цій галузі.

○ Добровільцям, що вступають до війська, американський уряд надає ще більші, як досі, привілеї щодо праці та освіти. Добровільний вступ до війська дістав від американських громадян назву -«одержати найпочеснішу працю».

○ Головою атомової комісії президент Труман призначив Бернарда Бруха. Призначення буде санкціоноване сенатом.

○ За повідомленням з Лондону, колони совєтської армії в Ірані досягли пунктів розташованих в ста кіл від нафтового Мосульського району в Іраку.

○ В шпигунській школі, яку організували націсти в Гаазі в 1943 р. для диверсії в країнах світу, перебували: французи, бельгійці, чехи, румуни, мадяри, голяндці та араби.

○ Франція ухвалила не ставити питання про ген. Франка на Раді Безпеки, як це було ухвалено раніш.

○ Чехи, які прибувають до Чехословаччини зі Шлезьку, окупованого поляками, розповідають про польський терор, який скерований головним чином проти «неполяків».

○ В польщі має бути введена військова цензура на закордонні депеші.

○ Абісінський цісар хоче запровадати в Абісінії шкільництво і виховання на шведський взірець.

○ В Італії 2 червня відбудеться плебісцит, на якому має вирішитись форма правління в країні. На плебісциті буде присутній Умберто.

○ Президент Труман відклав спроби з атомовою бомбою, які були призначені на 15 травня ц.р., на невизначений термін. Відкладення викликане розкриттям совєтської афери.

○ Французький кабінет міністр. уклав законопроект про заборону проституції та експлуатації жіночого тіла.

○ Совєтська делеґація добилася дозволу продавати горілку в барі «Гунтер Коледжу», де мають відпочивати делеґати Ради Безпеки підчас перерви засідань.

○ Американська Асоціяція боротьби з раком запроваджує новий лікувальний — метод припарат комбінованого цукру, що добре впливає на розсмоктування ракових пухлин.

○ Мирова конференція має початись з 1 — го травня в Парижі. В першу чергу розглядатимуться умови миру для Мадярщини, Румунії, Італії, Болгарії, і фінляндії.

СВІТОВА ФІНАНСОВА ОРГАНІЗАЦІЯ

В промові на закінчення Міжнародної Фінансової конференції 21 .3. , американський міністер Фінансів Фред Вінсон заявив, що праця конференції мала за мету створити всі передумови для діяльности світового банку і фонду валюти.

Турція перша з нейтральних країн зголосилася членом світового банку. Фінасовий рік банку і фонду валюти триватиме від 1-го липня до 30 го червня.

До дирекції банку входитимуть: Бельгія, Чілі, Греція, Голяндія, Канада і Куба: до валютного фонду—Єгипет, Бельгія, Брзилія, Голяндія, Канада, Мексика, Чехословаччина.

До обох дирекцій автоматично будуть входити: Англія, САШ, Франція, Китай, Індія.

НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Понад 60% всіх галузей господарства Чехословаччини вже націоналізовано, підприємства важкої, військової і легкої, промисловости, великі харчові підприємства: цукроварні, гуральні, млини і інші.

Націоналізуються також банки, страхові товариства.

НОВИЙ ДИРЕКТОР УНРРА

Генеральний директор УНРРА Губерт Лееман, повідомив, що на його місце дістав призначення новий директор—Форелльеай Х. Ля Гуардія, що був досі бургермайстром Ню-Йорку.

З цього права наша преса мусить скористатися повністю. З цим її прзначенням.

Ми ніколи не замірялися і не заміряємося а ні на мир в світі, а ні на будь—чию свбоду. Ми ніколи не були аґресорами та підпалювачами війни, як і бувши народом поневоленим, ніколи не були фашистами. Той, хто пргане лише до свободи і неэалежности, не може бути фашистом, а лише той, хто гнобить і поневолює. Не ми і наше слово може бути загрозою миру, а всякий тоталітаризм на зразок фашистівського. Ми ж переслідуємо лише одну мету—одстоювання своїх елементарних людських прав та задоволення елементарних культурних потреб.

Коли сильний, і ціла його агентура в усім світі, має право безкарно четвертувати нас перед цілим світом, то хіба не для того визнано за нами право вислову, щоб реагувати на всі кривди, щоб бодай відрухово кричати, захищаючись від жорстокої заглади.

Але ми не хочемо кричати. Ми хочемо і будемо спокійно і послідовно обстоювати себе і свій нарід,—ми хочемо і мусимо сказати перед цілим світом своє слово првди.

Так ми трактуємо визнане за нами право в світлі християнської справедливости і демократії.

О. ЯСНИЙ.

СИН СВОГО НАРОДУ

(Із спогадів).

Це була жорстока, холодна і голодна зима...

По вулицях гуляли холодний вітер і розгнуздані гестапівці. Я вже кілька місяців не виходжу з будинку, бо до сліз болить серце, коли очі бачать зруйновані будинки столиці, будованої моїми предками.

Хтось тихо задзвонив.

Я з жахом відчиняв двері. Передімною стояв... Аркадій Любченко. Він кинувся до мене в обійми і кілька разів тихо повторив:

— Радий, дуже радий, що ти живий.

Ми зайшли до моєї робочої кімнати і сіли біля електричної кухонки — єдиного рятунку від холоду. Аркадій Панасович довго розповідав про те, як добрався він з Харкова до Києва, про пережиту ним родинну трагедію. Але більше говорив про важке становище народу, що опинився між двома вогнями і що треба шукати виходу. Він нагадує 1918 рік, помилки та недотягнення.

Аркадій Панасович лишився ночувати. Не тому, що нашій розмові не було кінця, а тому, що з його мешкання німці виключили електрострум і парове опалення: мороз в кімнаті досягав 12 ступенів.

Через тиждень ми зайшли до Київського видавництва, щоб увійти в контакт з ке. рівниками та поліпшити своє харчове становище. Адже, працівники видавництва одержували на місяць, як додаткове харчування, кілограм гороху, пшона та кожного дня пшоняну зупу.

Редактор прийняв нас холодно. Нашу розмову зрозумів він з кількох слів і зразу ж зауважив:

—Ми вже про це говорили. Хотіли навіть вас,—говорить він Любченкові,—позаштатним працівником, але німці не дозволили. Навіть друкувати вас заборонено.

Хоча друкувати заборонено, але працювати він не лишив.

Аркадій Любченко заходився працювати над матеріялами М. Хвильового. Він чи не найбільше цінив цього письменника. Але загальна ситуація гіршала, як гіршало і його здоров'я. Був єдиний вихід—виїхати до Львова, що він і зробив.

Зв'язок зі Львовом був поганий. Листувались ми дуже рідко, а писали скупо і через рядок. Після того, як Аркадій Панасович забрав до себе синка, він і зовсім замовк. Ця мовчанка мене занепокоіла. Скоро обставини примусили і мене виїхати до Львова.

Львів прийняв мене не дуже привітно — на третій день мене викликало гестапо. Мене охопив жах, бо в цей час кожного дня розстрілювали українців. У слідчого довідався, що Любченка заарештовано, і мене викликано в цій справі.

— Ви знаєте Аркадія Любченка? — запитав слідчий ламаною українською мовою.

— Знаю з 1928 року,—відповів я ,—і зразу зрозумів, в чому справа.

— Чи був він членом партії і чи є він братом Панаса Любченка?

—Ніколи не був ні тим ні другим.

—Як ні? У Панаса був брат письменник?

— Панас,—відповідаю,—з Кагарлика, а Аркадій з Уманщини. Так, у Панаса був брат письменник, але двоюрідний і підписувався Кость Котко.

—Ви кажете, що він не був членом партії. А це що? Він розгорнув миколаївську газету, де була видрукувана валика промова Панаса Любченка, а фото вміщено—Аркадія.

—Це непорозуміння. В редакції було кліше обох Любченків, на металі їх важко розпізнати, а на звороті напис був тільки «Любченко». Ось чому сталось, що одного—промова, а другого—фото.

—А може ви розповісте, як він хлібозаготівлю провадив?

— Був,—відповідаю,—один випадок, що в 1933 році бригаду письменників під керівництвом Хвильового було послано заготовляти хліб. Але коли приїхали на двірець і почули звуки оркестру та побачили делегацію, що прийшла зустрічати письменників, Хвильовий вийшов з вагону і зник. Решта розгублено ховались за пасажирів.

— А далі що було?

— Письменники прийшли до готелю і там застали Хвильового Він сидів за столом в глибокім роздумі, тримаючи в обох руках свою голову. Він довго мовчав. Потім узяв Аркадія і разом пішли на околицю села. До пізнього вечора вони розглядали напіврозвалені селянські хати, про щось розмовляли і більше до готелю не повернулись. Ранком і решта письменників виїхала назад до Харкова.

— Виходить, що все брехня,—сказав слідчий німецькою мовою до офіцера, що був присутній на допиті.

... Через кілька днів я зайшов до Аркадія в лікарню. Побачивши мене ще в коридорі, він швидко підійшов, міцно обняв і тричі поцілував

— Дякую, брате, за допомогу...

По його лиці пробігли живчики хвилювання. Ми сіли і мовчки, як діти, розглядали один одного. Я переконався, що гестапо забрало в нього не менше половини вже й до того підірваного здорв'я.

— думав, друже,—продовжував він,—що пропаду: гніт, образа, знущання і хворість... Обвинувачення важке. Знав, що ти багато можеш допомогти, бо знаєш дещо про мене, але й знав, що тебе тут нема. Все ж доля не зрадила.

Швидко знов доля роз'єднала нас. Розшукали ми один другого листовно аж в кінці 1944 року, але після Львова я більше не бачив його. Незадовго перед смертю, в останньому листі, датованім 17 січня 1945 року, Аркадій Панасович писав про великі перспективи життя в мйбутній демократичній Україні, про широкі пляни видавничо'і діяльности і просив переказати окремим письменникам готовити твори до великого журналу, редагувати який буде він. Але особливу увагу звертав на якість. В кожному слові він робив наголс, щоб «писати коротко, ясно і залазити в глибину психології, людини». А в нас писати є про що,—підкреслював він,—бо ще ніхто не оспівав багатства і красу України. Оспівана буде вона тільки тоді, коли буде вільна і «Соборна».

Говорячи про творчість, Любченко наказував: «Бережи» свою музу, бо вона зрадлива. Найсуворіші вимоги став до себе, не гонись за рядками, і будь різбарем слів, а не теслярем. Не спіши з друком, а написане десятки разів читай, виправляй, і не шкодуй зайве «викреслити».

Поздоровляючи з різдвом Христовим, Аркадій писав: «Я глибоко переконаний, що наступне Різдво ми будемо святкувати за багатим, спільним столом в Золотоверхому Києві».

Увесь лист, від першого й до останнього рядка четвертої сторінки, списаний про великі, поважні державні й громадські справи. Через кожні три - чотири рядки він говорить про Україну, про великострадальний нарід. А про особисте життя ні слова. Правда, після тексту в ріжечку він дописав: «Жити важко, і сина мушу виховувати. Але на себе і долю не нарікаю. Якщо можеш передай, будь ласкавий, що з харчів-віддячу стократ».

Аркадій Панасовоч мало прожив, а ще менше жив для себе. Передчасна смерть, виною якої гестапівська тюрма, рік тому обірвала його життя повного творчих плянів. Не дочекав він побачити ту Україну, за яку мріяв і все життя боровся.

Аркадій Любченко великий майстер слова і ввійде в історію нашої літератури не тільки як письменник, а й як достойний син і громадянин Українського народу.

ДОПОМОГА УНРРА

Американський представник УНРРА заявив, що в Европі УНРРА провадитиме свою діяльнісгь до кінця 1946 р., а на Далекому сході до кінця 1947. Ті країни, які одержують допомогу після зазначеного терміну, могти муть далі одержувати допомогу через світовий банк і фонд валюти. Допомогову акцію контролюватимуть З'єднані Нації.

За повідомленням директора УНРРА, від березня до липня цього року УНРРА розподілить 6 міль. тонн допомогового постачання між 16-ма країнами, в тому числі, Україна одержить на 189 міль., Росія на 61 міль..

ПАМ'ЯТІ ПИСЬМЕННИКА

Недавно минула річниця трагічної смерти одного з найвидатніших сучасних українських письменників — Аркадія Любченка.

У вирі війни і страхітних експльозій для багатьох ця втрата пройшла непоміченою, а в цілому українському громадянстві належно не відзначена. Дехто й досі гадає, що він живий і, почувши про смерть, вражений питає — як?.. усвідомлюючи всю значимість втрати.

А. Любченко помер в 1945 році.

Аркадій Любченко належав до знаменитої когорти передових діячів українського літературного ренесансу і був одним з найближчих друзів і співборців М. Хвильового. Його шлях — це шлях войовника за розквіт української національної культури і літератури, що, не зважаючи ні на що, сміливо змагала піднестися до европейського рівня, як культура великого, покликаного на історичну арену, народу.

Справа літературознавців та діячів пера докладно і вичерпно висвітлити весь творчий і життьовий шлях цього непересічного майстра слова і зразкового сина свого народу, а справа видавців зробити всю спадщину письменника як друковану раніш, так і особливо недруковану, доступною для широких кіл читачів.

Передчасна смерть не дала письменникові змоги здійснити всі свої задуми, як не дала й здійснити мрій — жити і працювати ще на рідній землі. Але й те, що ним зроблено — то є не звичайний доробок в нашій літературі. То є цінний вклад в скарбницю наших національних культурних надбань і заслуговує не тільки на увагу читачів, а й на увагу працівників слова, що в житті і творчості А. Любченка мають багато чого до наслідування.

В особі А. Любченка український нарід втратив не тільки одного з найвидатніших письменників, талановитого новеліста і водночас ентузіяста-діяча на цілій літературній ділянці, а й одного з ліпших своїх синів — чесного громадянина, вірного і до кінця відданого патріота, що віддав себе цілком і беззастережно боротьбі за свій нарід, за його честь і свободу.

Зберігаючи пам'ять про цю людину, нашим обов'язком є не тільки відзначити й охоронятй його могилу від забуття на цій далекій чужині, а й зберегти цілий його доробок, не зважаючи ні на які перешкоди, та всебічно використати його за призначенням.

На будову пам'ятника

Українське громадянство на еміграції створило комітет побудови пам'ятника на могилі письменника Аркадія Любченка.

Комітет прийшов до вирішення, що обставини вимагають якнайскоршого завершення будови пам'ятника. Вже домовлено з місцевою німецькою владою Бад-Кісенґену, де похований письменник, про побудову пам'ятника. Німецька фірма в Бад-Кісенґені зобов'язалася впродовж кількох тижнів виготовити пам'ятник. Він буде зроблений з штучного мармуру, ясний кольором, в формі трираменового Українського хреста з написом:

Комітет викупив місце під могилу на 30 років. На такий же час буде заплачено й догляд за могилою.

Кошти будови пам'ятника винесуть до 2-х тис. марок, уже зібрано в Швайнфурті більше 4-х тис. марок Збірки йдуть в Офенбаху, Бад-Кісенґені.

Українці Н. Ульму і Ульму повинні відгукнутись на цю поважну справу своїми внесками. Вшанування і Увічнення пам'яти визначного письменника громадянина потребує широкої праці також по вивчнню і виданню літературної спадщини письменника: вивчення його архівів, збирання його матеріялів на чужині, зокрема про останні часи його життя.

Малий фейлетон.

А ВСЕ ЧЕРЕЗ...

Про демократію (не димо, а демо!) хочу висловитись. На цю тему я хотів виголосити промову. Але через те, що мені не дали слова, я мушу свою думку на папері викласти.

Правда, мене і тут скривджено. Редактор сказав, що малувато місця в газеті, і я мушу свою промову втиснути в ці куці рядки. А що скажеш кількома рядками про демократію?

Цілу ніч скорочував я свою промову і до того скоротився, що лишився тільки один заголовок:

«Що таке демократія?»

Демократія, як відомо, є одна. Але зате люди бувають різні. А коли вже люди різні, то по-різному розуміють демократію. Про це я переконався, побувавши на одних сходинах. А сходини поважні були, бо на них «з'їхались» по 25 представників від чотирьох громад (плюс я один від неорганізованого загалу), щоб з цих громад та зробити одну громаду — об'єднатись.

Сіли делеґати в залі за традицією: одна громада зліва, друга справа, третя посередині, четверта ззаду. Таке розміщення трохи нагадувало літак, бо тут був і центр, і хвіст, і крила. Я ж, що репрезентував той неорганізований загал, примостився біля стінки, недалеко від трибуни, щоб не проґавити жадного слова промовця і записати їх до свого нотатника. А я завжди люблю занотовувати розумні промови!

Ось уже вийшов один поважний пан до тієї трибуни та й каже:

— Шановні панове! Дозвольте мені за дорученням (тут він перерахував кільканадцять організацій та установ) відкрити ці сходини, що мають на меті об'єднати усіх нас в одне ціле (бурхливі оплески). Я певний, що ці наші сходини ввійдуть на сторінки нашої історії (оплески переходять в овацію, всі встають). А тепер нам треба для ведення сходин обрати предсідника. На основі широкої демократії прошу подавати кандидатів.

І, як водиться, на одного предсідника висунули чотири кандидати. Точніше: кожна громада висунула свого кандидата. Це вже був натяк на чотири лінії. Не міг висунути кандидата тільки я. І тому я мусив тримати невтралітет, що, зрештою, перейшов в опозицію (без опозиції ніяк не можна!).

Почалося голосування.

— Хто за пана Справедливого, прошу підняти руки!

Підняло праве крило. Власне, те крило, до якого належав кандидат.

— Хто проти?

Проти підняла решта. Я утримався. Перша кандидатура провалилася.

— Хто за пана Правдивого?

Підняло руки ліве крило. Власне, те крило, до якого належав кандидат.

(Закінчення на 4 стор.).

І. БАГРЯНИЙ.

З вікна експресу.

(Уривок з роману «ТИГРОЛОВИ»).

Це не експрес дальнього рейсу — це ціла республіка на колесах, найкоротша віком, але найдемократичніша в цілому світі. В десятиденнім безперервнім маршруті котиться вона з заходу на схід навколо земної кулі, огинаючи велетенську параболу на 12 тисяч кілометрів, котиться, погойдується, мерехтить і прицокує, ніби панна у мрійному вальсі... Химерний екстериторіяльний світ! Світ блаженної незалежности від всякого «спец» і проф-навантаження», від всякої «спец—і проф — і парт-дисципліни», від шипіння примусів і начальників, від безкінечних черг за ґальошами і безкінечних «чергових зборів» в цехах, на службі і вдома. Світ ідеальної свободи і повної відсутности диктатури, якщо не брати до уваги диктатуру кохання і непреступлення влади кондуктором. Світ свободи, купленої за готівку разом з пляцкартою.

Мелькають дні і ночі, і знову дні, і знову ночі. Утікають ліси і пустелі, і гори... Утікає десь цілий світ, кружляючи шкереберть, — той інший світ, розпливчастий і туманний, нереальний світ, поставлений шкереберть. Повз нього пливе цей — конкретний, напружений і намагнетизований, осяяний голубим, рожевим, зеленим сяйвом вибагливих абажурів, заслонений ґазовими фіранками, наснажений коханням і поривами, озвучений патефонними фокстротами і «румбами»... А над усім — Арсеньєв!

О, Арсеньєв!.. Чи думав ти, що станеш отаким-о могутнім промотором, таким рушієм отакої-о маси людей, підіймаючи і пориваючи їх на надзвичайні діла, та ще й женучи їх вперед, в ту твою химерну, казкову країну. Ось туди, де ти пообморожував ноги й легені, де ти так філософськи сумував від геморою і ревматизму, де ти врешті, в нужді і злиднях, серед страхітних пригод і азіятських турбот, дочасно зложив свої бурлацькі, ревматичні кості.

Вирушивши з місця — десь з Таганки чи з Сухаревки, з-над харківської Лопані, з київської Шулявки, з ленінградських, одеських і всіх інших всесоюзних трущоб, — вирвавшись з нудьги і прози всесоюзних буднів і «соцзмагання» і одтявши все те одним махом біля каси двірця, вони всіли до поїзда найдальшого рейсу і ніби, наново почали жити. Наново жити, наново любити і наново стреміти. Гнані геть з метою і без мети, вони кинулись, як в воду головою, туди, вперед, в невідоме. І те невідоме почало вдиратися в їхню свідомість вже по перших же днях, далі, — більше, стверджуючи, що вони таки їдуть і таки десь туди, де все не так, де все інакше, де зовсім-зовсім інший світ.

Все вражало новизною, щораз то іншою, щораз то чуднішою. За Уралом вони спостерігали сніг на вершинах гір... В Вятці вони спостерігали в натурі той фолкльор, що звикли його бачити по столичних крамницях «народної творчости». І купували його скільки хотіли тепер: купували гармонійки і гармонії, свистілки і сопілки, купували вибагливі дрібнички — дерев'яні, паперові, глиняні, ликові, — розмальовані, випалені, різьблені генієм вятської російської цивілізації. І ті дрібнички, і ті гармонійки та свистілки одразу змінили декоративний і вокальний стиль цілого, можна сказати, експресу. Стиль европейський потерпів поразку цілковиту, побитий стилем вятським. Все в нім цвіло і пишалось істинно народнім мистецтвом, шедеврами усіх вятських кустпромів.

Вокальному европейському стилеві повелося ще гірше. Заткнувся весь найклясичніший репертуар, експрес засвистів, запищав, зачергикав, як навіжений. Всі ті коники і сопілки, і півники, і чортики — все те вступило в дію, ніби виповідаючи оте знамените «догнать і перегнать».

А гармонії і гармонійки заревли так, що витиснули геть «румбу» і навіть рідного Дунаєвського, роздираючи вуха і душу не тільки пасажирам, а й станційним диспетчерам та кочегарам. Але ніхто тим не переймався, — все те нове, небачене, прекрасне своєю новизною і екзотикою.

На кожній станції, де тільки експрес зупинявся, щось було нового, такого, що ще ніхто не бачив з них. Пасажири висипали геть з усього поїзду і розхапували всю ту новизну, всю ту екзотику і напихали нею експрес. Сідали і мчали далі. Зі сміхом і жартами, з частівками та з «Шірака страна радная» з виском і галасом.

Біля Іркутська вони пнулися в вікна і співали древньої каторжанської пісні, тої знаменитої, що її знали всі як гимн колишньої царської імперії «Далеко в странє Іркутской...»

Біля Байкалу вони купували омулі... Не менше древні і не менше леґендарні омулі, що стали одною з перлин національних всеросійських гордощів і що купувати їх тут ввійшло в священну традицію. Тут поїзд спеціяльно зупинявся і все висипало геть... Велетенське озеро, обставлене великими горами, стелиться ген на десятки миль, як фантастичне люстро в блакитній оправі лісистих кряжів. Як завжди, експрес зупинявся за традицією, щоб дати пасажирам розривку — змогу не тільки подивитися на цей національний скарб, а й вмочити пальці в нього — в теє «священне море» і пошурляти в нього камінці.

Мешканці експресу метушились, як сарана на озимині: все те вдихало емоції, ахкало, охкало, плюскоталось, в воді і розкуповувало шпарко омулі — копчені, варені і так солені, — що їх нанесло сюди тубільне населення. Омулі були свіжі, омулі були й вонючі, але всіх їх розкуповувано, бо то була не просто — так собі риба, а священна риба — омулі, з тої «омулевої бочки» либонь, що про неї від століття співала ціла романівська імперія, а тепер співає ціла «широка страна родная». Словом, екзотичні омулі...

Кондуктор свистів, і все те разом з омулями пхалось назад до купе, чіплялось за поручні...

Рушивши від Байкалу, експрес довго смердів рибою і дуднів баргузинським та взагалі прибайкальським чи «про» байкальським фолькльором. То шукачі щастя їли омулі, ревіли — «Славное море священний Байкал» і розповідали та вислухували леґенди, траґедійні і героїчні історії, анекдоти та географічні й природознавчі довідки про те чудне море, в якому вода стоїть вище, ніж у всіх морях, бо:

. . . — «І, то, у дні є дірка. І йде та дірка аж до Льодового Океану. А там, як відомо, лід. Лід тисне на воду — ну, вода й випирає в дірку і пре в Байкал, і підіймається в морі тім — у Байкалі... І коли б не височенні гори, що стоять, бачите, як височенний казан, то море б те геть розіллялося, і була б біда... А в дірку ту плавають риби і звірі морські, так — діркою, діркою та й у Байкал...»

Разом із змінами в зовнішнім видимім світі, дають себе знати і зміни у світі внутрішнім, зумовлені змінами в часі. Поїзд іде по паралелі із заходу на схід, назустріч сонцю, і з кожним днем, з кожним географічним ґрадусом довготи пересуваються ранок, вечір, ніч — на годину... на дві... на чотири... Біля Байкалу різниця в часі вже на чотири години проти звичайного.

Здеорієнтовані пасажири відчувають, що щось не гаразд, що щось у світі твориться чудне, щось з ними коїться. Вдень хочеться спати, а вночі — їсти. В обідню пору нерви стають мляві, а вночі нападає ентузіязм. Призвичаєні до

— Хто проти?

Проти підняла решта. Я утримався. Друга кандидатура провалилась.

— Хто за пана Заслуженка?

Підняв руки центр. Власне ті, до кого належав кандидат.

— Хто проти?

Проти підняла решта. Я утримався. Третя кандидатура провалилась.

— Хто за пана Прадіденка?

Підняв руки хвіст; власне ті до кого належав кандидат.

— Хто проти?

Проти підняла решта. Я утримався. Четверта кандидатура теж провалилась.

— Отже,—оголосив поважний пан,—через те, що один делеґат утримався від голосування, всі кандидати одержали однакову кількість (абсолютну меншість) голосів, на предсідника, тобто усі провалились, але демократії не порушено. Отже, збори у справі об'єднання (знову таки на основі широкої демократії) відкрити не маємо права. Можна роз'їжджатись до наступних сходин.

Хтось не втерпів і з жалем крикнув:

—Шкода. Таке хороше діло і навіть до початку не довели!..

ДАЙТЕ ПІСНЮ!

Чи ви голос стратили,
Чи відвагу розгубили...

(Під Тараса Бульбу.)

Поїзд мчить до Ульму...

Похапливо, ніби намагаючись одне одного перестукати, б'ють колеса в рейки. Вагон здригається, поскрипує і гуде важким дудінням, свистить вітер у полатаних вікнах.

Свистить і гуде. Щоб почути слово, треба кричати. Так криком і розмовляють в одному купе. То були все дівчата, ще молоді, уже виросли у війну, а то й на чужині — молодь.

Говорять для незвиклого вуха дивною мовою — імітацією польської, німецької мови, іноді вставляють слова румунські, мадярські... в брязканні тих слів вчуваються ковані чоботи, якими топтали нашу землю всі ті, що розгубили слова своєї мови між нашими людьми.

Говорять в купе напівжартома, і тільки, де розмовці надають своїй мові поважного значення, чується чиста українська мова, виразна, пряма, з деякими слідами діялекту на «ся», жарти зникають.

— Чула... про нього й тепер пишуть...

— ...а воєвал Тарас Бульба за бєлого царя — за Русь — Росію, — говорить мужчина в пом'ятому з унрівських дань одязі,

Чи щоб надати своїм словам переконливости і щирости, чи справді з нахабства, він з манерою залицяння схиляється до дівчини.

— Неправда! — таких українців не було, — говорить зовсім молода дівчина.

Чиста і щира віра! Хотів би я, щоб то була така чиста й правда, а не тільки віра. Свята віра!

Сусідка, до якої повернув голову апологет Бульби, зводить дискусію на інший манір — заспівує, ніби позив, виклик:

На Карпатті радість стала,
Україна там повстала...

Очі її, як жучки чорні, блискають, і, ніби, ось ворухнуться ті вогники.

Ось тут і напливає оте «під Бульбу»:

Чи ви голос стратили,
Чи відвагу розгубили...

Пісня... І що в порівнянні з тою піснею, яка засвічує молодечі очі, та — солодкава про сонні ставки, про екзотику чумацько-козацьку переспівана і ще раз співана пісня.

Пісні, бойової пісні, щоб будила розум, коли його хочуть приспати, пісні войовничої і бадьорої потрібно!

Запитати у керівників хорів, і в поетів, і в композиторів, чи не стратили вони дійсно сили, не розносили по чужих просторах свого рідного запалу, що ослабіла духом наша пісня — голосінням стала.

Ідучи з двірця, зустрічаю маршуючу групу робітників — з праці повертаються з піснею —

...Табор цей є створений для нас.
Не треба нам бабів... — співають примітив дитячий, бо є потреба співати — життя ж потребує пісні.

І хочеться гукнути — пісню дайте!

Чи ви голос стратили,
Чи відвагу розгубили...

М-ський.

А хто винен? У кожного своя «правда». До нашої правди, ще нема навику.

А все через (не демо!), димократію...

* * *

Прочитавши ці рядки, читач очевидно розведе руками і скаже:

—Дивна історія!...

А я додам:

—Дивна, і трагічно—смішна. Смішна до сліз...

На цьому б мав бути кінець. Але коли бути відвертим, то я теж грішний через свій нейтралітет. За це я сам себе вилаяв і від злости губи покусав, що проґавив такий момент.

Чому я себе не виставив на предсідника?

А може б обрали!..

Ол. ТЕРПКИЙ.

З українського життя

З'ЇЗД ПИСЬМЕННИКІВ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

26 та 27 березня в Карлсфельді відбувся з'їзд письменників дитячої літератури та працівників школи. Учасники з'їзду обговорили низку доповідей, зокрема про творчість для ниймолодших дітей, про психольогію дитини, про ілюстрації до творів для дітей, тощо.

Доповідь про дитячу літературу прочитав ред. п. Гошовський. Він звернув увагу на ту велику вагу дитячої літератури у вихованні дитини, у формуванні її світвгляду, характеру, він зробив короткий огляд історії розвитку української дитячої літератури. Окреме місце доповідач приділив питанню якости, змісту й ідейности творів, які мають створити дитячі письменники. Головне гасло,—говорить пан редактор, — це виховання дітей — носіїв української істини, української правди, виховати повноцінних громадян.

Наприкінці з'їзд обрав управу спілки дитячих письменників, також ухвалив створити видавництво для видання журналів та окремих книг для дітей.

З'їзд закінчився літературним вечором.

ВИБОРИ В ТАБОРІ

В таборі Н. Ульм розпочато передвиборчу кампанію виборів до Таборової Ради. На загальних зборах затверджено статут таборового самоурядування правильних вибрів та обрано виборчу комісію,

Виборча комісія вже склала списки виборців реєструє внесення кандидатів до ради.

Вибори до Таборової Ради відбудуться 15. 4. 46 р.

КОНҐРЕС УКРАЇНЦІВ.

Третій Конґрес Американських Українців, відбудеться в Вашингтоні 31 травня і 1 червня 1946 р.

На цьому Конґресі будуть заступлені всі українські установи, організації і товариства, що існують в Америці

КОРОЛІВСЬКА ВІДЗНАКА УКРАЇНЦЕВІ.

Широко знаний українець В. Панчук сотник Канадійської Воєнної Повітряної Фльоти, одержав в нагороду Медаль Британської Імперії (М. Б. Е.) за заслуги в заморкій службі.

Сотник Панчук є знаний серед українців, як Голова Союзу Українських Канадійських Вояків за морем у Лондоні.

СЕСІЯ ВІЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК.

З 3 квітня в Н. Ульмі почала працювати сесія Групи мистецтва Української Вільної Академії Наук. Сесія тривала два дні, доповіді були відчитані кращими науковцями, мистцями на еміґрації.

АВТОРСЬКИЙ ВЕЧІР

В неділю, 24 березня у світлиці табору в Ульмі відбувся авторський вечір поета Вадима Лесича.

Після короткої вступної промови про творчість В. Лесича, автор прочитав свої нові поезії зі збірки «Прозріння» що тепер готує до видання.

ШАХОВИЙ ТУРНІР

24 березня 14 членів шахової секції табору Н. Ульм розіграли 2 партії з німецькими шахістами міста форінбену, результат 14:14.

— В Лісабоні на 54 р. життя помер «король шахів» Алехін.

невного укладу, вони відчувають, що зійшли з рейок. Створився хаос, — одні вибились зі сну й з апетиту, не могли вже ні їсти ні спати, а другі, навпаки — борюкались, борюкались і вийшли переможцями — спростили своє життя до — тільки їсти і тільки спати, а інші й ще краще — могли спати і тільки спати. Але назагал — абсолютну більшість опанувало безсоння, тривожний неспокій, хоробливa експансивність і... в деяких, геть-чисто застрайкували шлунки. Особливо потерпали нервові, чутливі, занепокоєні своїм здоров'ям, — вони мацали собі голови, хвилювалися, ковтали порошки і доручали себе лікарям, що, втративши самі спокій і сон, грали напропале в преферанс, загубивши межу між ніччю і днем.

Переміщається поїзд, переміщається час, переміщається життя в експресі, а ще більше переміщається настрій, попри всі ті, зрештою, смішні неприємності, підносячись до найвищого ступня передсмаку чогось надзвичайного, констатуючого поступове, але неухильне наближення, недалеке здійснення мрій. Про те свідчить кожна хвилина, кожен кілометер і кожна деталь назовні.

Поїзд іде до мети.

За Байкалом вони спостерігали екзотичних тубільців: червоношкірих бурятів та бурято-монголів з Улан-Уде; гордих, вітрами і сонцем, і блиском снігів засмалених, бронзових якутів, подібних до тих джеклондівських індійців, і таких же бронзових, в національні строї убраних, якуток в Читі; тунгусів з гостровухими псами... китайців... «гуранів»...

Поїзд ішов Забайкаллям. Розважаючи пасажирів і пишаючись своєю ерудицією, професор історії — кругленьке пузце, окуляри над волосатою бородавкою і розчепірені перед носом карти — викладав, як леґенду, історичну довідку про перших-найперших каторжників Сибіру, про перших-найперших політичних засланців, що зложили тут свої кості і саме в цім Забайкаллі, в цім найсуворішім і найпонурішім закутку східного Сибіру.

І було їх двоє, тих піонерів: навіжений протопоп Авакум... Але цей розкольник був другим. А першим був — бунтар і «ізменнік» — «малоросійський» гетьман на ймення Дем'ян Многогрішний.

Це вони були відкривателями і зачинателями тої жахливої сторінки, першої сторінки в епопеї невимовних людських страждань, на цій землі.,.

За ними пішли чередою безліч інших, більших і менших, відомих і безіменних каторжників... Серед них багато славних, оспіваних до того, а особливо після того, національних героїв цілої низки народів... Брязкаючи кайданами, вони вимощували кістьми це гробовище, цю понуру юдоль розпачу і сліз людських...

Професор розповідав повільно, помежи «вістами», але ерудитно і барвисто, як справжній професор історії взагалі, а Сибіру зокрема. Він розповідав власне про те, про що всі знали бодай з тих тягучих і грізних, безнадійних і розпачливих каторжанських пісень, що становили колись чи не половину всеросійського національного пісенного репертуару, і ще становлять і тепер, і що їх співано кожним колись і тепер.

Не знали тільки хіба про того першого піонера, про того патріярха каторжанського, того пра-пракаторжанина, — про того гетьмана «малоросійського» з химерним, але таким підходящим до ролі каторжанського патріярха прізвищем. Поза цим—багато було відоме. Ті кайдани у кожного з них «діньки» і «бомкали» з дитинства, розповідаючи про той Сибір і про це Забайкалля. Лекція професора справила враження.

Ніхто тільки не застановився над тим, що той «ізменнік», той патріярх каторжанський так, міцно і так широко проторував шлях на Сибір для пізніших своїх всіх внуків і правнуків і тим воістину заслуговує на пам'ятник десь тут, серед цих голих кряжів, серед цих забайкальських пустель...

У вікнах миготів, обертаючись, понурий ляндшафт, перерізаний пасмами скелястих гір; він пропливав обабіч експресу, відстрашуючи своєю жаскою історичною репутацією.

І ось... Ніби зумисна ілюстрація до професорової історичної екскурсії, ніби мариво викликане з ним небуття, — з'явився додаток до того ляндшафту...

Либонь вони встали з-під землі — цілі ті покоління каторжників, армії їх!.. Вони вишикувалися обабіч торів, вздовж насипу безконечною хмарою і стояли, зіпершись на кайла, на лопати, на тачки... По коліна в воді і в болоті... В ровах і ямах...

— Ребята!!! Сматр!!!!... Бамлаг!!!...

Все кинулось до вікон.

Бож-же мій!.. Так ось вони!!. — Справжні, реальні невигадані і — незчислимі. Як розгадка болючої і хазкої таємниці. Як сама таємниця, на яку страшно було дивитись...

... А вони стояли безконечними шпалерами, безконечною тичбою — вимучені виснажені... В химерних і страшних бамлагівських одностроях: в ганчір'яних шапочках — «ушанках» і в такім лахмітті, що здавалося ніби їх рвали всі собаки всього світу, і тріпали всі сибірські і транссибірські вітри та буревії.

Стояли і дивились... Провожали експрес — мерехтливе чудо з небаченого чи давно забутого, втраченого світу...

Неголені... Забрьохані... З хоробливо запаленими очима... Безконечні лави людей, списаних з життьового реєстру. Обтикані патрулями з рушницями і псами...

Інші махали руками. Інші дивились байдуже, тупо, чекаючи поки він пройде.

І не було їм кінця, і не було їм краю...

Прокладали шлях, прокладали нову маґістралю, вимощуючи її своєю розпукою, гатили собою прірви й баюри, і провалля... А відтак стояли як на параді. Полтавці, чернігівці... херсонці... кубанці... Нащадки Многогрішного і нащадки того Авакума вільнодумного... каторжники. Ті, що про них потім будуть розповідати леґенди і співати тягучі, понурі пісні, такі тягучі, як забайкальські вітри узимку...

З вікон експресу нагло починають летіти речі... Спершу від паротягу. — як сигнал, — кілька пачок махорки. А потім, мов на команду, з усіх вікон полетіли: ... цигарки,... плитки чоколяди... цитрини, черевики, кавалки хліба, пакунки, завинені в папір... — ціла веремія найрізноманітніших речей.

Діти махали ручками, і підхоплені стихійним поривом, загалним психозом, що опанував експрес, викидали квіти, цукерки,... гармонійки... — і плескали з ентузіязмом в «ладошки» і сміялись радісно.

Люди в бамлагівських одностоях ожили і кинулись стрімголов на подарунки, збиваючись купами і топчучи один одного.

Над насипом почалась стрілянина.

І, ніби на знак протесту хтось ошаліло викидав з вікна експресу все, що трапилось під руку: подушку гальошу, грамофонну плиту, простирало, жмут грошей...

Підхоплені вітром, летіли вони і летіли над поїздом, ніби голуби на йордані, розполохані стрілянною.

А в купе, упавши ниць на софу, хтось заходився буйним плачем, вибухав нестримним приглушеним риданням.

Гроші ще довго кружляли в повітрі і летіли з вікон за експресом. А шерегам не було краю. Вони, мов з-під землі, вставали назустріч і вже махали руками мовчки, махали, мішаючись в невиразний сірий туман.

Експрес летів божевільно, нестримно.

І так само нестримно текли у когось сльози в замкненому м'якому купе вагону.

З цього числа «Українські Вісті» виходять друком.

Передплата на газету поштою не приймається. АДМІНІСТРАЦІЯ.

Видає Спілка Українських Письменників та Журналістів в Ульмі.
РЕДАҐУЄ КОЛЕҐІЯ.
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: «Ukrajinski Wisti», Neu Ulm, Reinhardt Kaserne.
Permited by autdority of Military Government.
U 6. 2000 3. 4. 46. R. Abt. Neu Ulm